

ACEC

ASSOCIACIÓ COL·LEGIAL
D'ESCRITORS DE CATALUNYA

ASOCIACIÓN COLEGIAL DE
ESCRITORES DE CATALUÑA

EL BUTLLETÍ

número 74 / abril-juny 2008

El paper crucial de les entitats de gestió

El cas de la traductora Matilde Horne

La pirateria a Iberoamèrica
Quan un llibre no val res

El 60% de la població catalana es
declara lectora

**Catalunya llegeix més i en
castellà**

Seran entre el 6 i el 9 d'octubre
**A punt el programa de les
VIII Jornades Poètiques**

Traduir és plorar i és crear

Les obvietats acostumen a ser veritats com a temples, i la tasca de la traducció es pot definir amb una formulació elemental: *traduir literatura és traduir literatura*. Aquesta reducció a l'absurd amaga, en realitat, el germen d'una operació ambiciosa i fonamental que molts escriptors i traductors abans que jo han glossat i defès convenientment: *traduir literatura és crear literatura*. Però es tracta d'un ideal que també amaga la trampa de la desil·lusió, perquè de vegades no passa de ser una activitat vocacional amb un acomodatament difícil en les lleis i en els capricis del mercat. Traduir, a Espanya i en molts altres països, és plorar.

Les meves primeres experiències de traductor van ser ocasionals i quasi secretes: un sonet de Shakespeare, per devoció; un poema de Housman, per desafiament; dos sonets d'Auden, per encàrrec; sis motets de Montale, per caprici, i una novel·la de Josep Piera, per amistat. L'admiració per Ariosto em va dur a traduir les set extraordinàries sàtires que l'autor italià va compondre entre 1517 i 1523, però quan em vaig capbussar en la traducció de l'*Orlando*, treball que no s'improvisa i que em va portar més de tres anys d'una dedicació imprudentment intensa, els amics em van preguntar per què ho feia. Mai vaig tenir una resposta satisfactòria, ni per

a ells ni per a mi, ja que s'apartava de la meva dedicació professional (la investigació filològica entorn a la literatura espanyola), em distreia dels meus propis versos i la recompensa econòmica potser seria digna per a un treball d'un parell de mesos, però no per a traduir quaranta mil hendecasil·labs. A més, els traductors porten clavades dues famoses i descoratjadores sentències d'*El Quixot*, dites, per a desconsol més gran, a propòsit de l'*Orlando*: els llibres traduïts "mai arribaran al punt que ells tenen en el seu primer naixement" (I, 6) i "el traduir de llengües fàcils, ni argüeix ingeni ni elocució" (II, 62). Traduir poesia, i a més antiga, pot semblar avui una suma de despropòsits, però una traducció poètica comparteix el propòsit més noble de la filologia, que és el d'entendre i donar a entendre els textos, i l'ambició més alta de la creació, amb la peculiaritat o l'avantatge de ser una ambició secreta i servil, consagrada a la reconstrucció, és a dir, a la recreació d'una virtualitat literària aliena.

Si, com va escriure Octavio Paz, "aprendre a parlar és aprendre a traduir", els textos literaris només poden cobrar el seu sentit ple quan són reiteradament i incansablement traduïts a través de les generacions.

José María Micó

Vocal de la Junta Directiva de l'ACEC

ACEC

ASSOCIACIÓ COL·LEGIAL
D'ESCRITORS DE CATALUNYA

ASOCIACIÓN COLEGIAL DE
ESCRITORES DE CATALUÑA

Amb el patrocini de:

I la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Institució de les Lletres Catalanes

Edita:

Associació Col·legial d'Escriptors de Catalunya

Adreça:

Ateneu Barcelonès
c. Canuda, 6, 5a. 08002 Barcelona
Tel. 93 318 87 48 / Fax. 93 302 78 18
secretaria@acec-web.org - www.acec-web.org

Horari d'atenció a l'associat:

De dilluns a divendres, de 16 a 21 h.

Realització de continguts i maquetació:

Hydra Media (Tel. 93 894 53 75)

Coordinació de les il·lustracions:

Dante Bertini

Fotografies:

Carne Esteve

Impressió:

L'Eco de Sitges

Coordinació:

Dante Bertini, José Luis Giménez-Frontín,
José Florencio Martínez i Santi Terraza

Dipòsit legal: B-8.579/97

JUNTA DIRECTIVA DE L'ACEC

Presidenta:

Montserrat Conill

Vicepresident primer:

Miquel de Palol

Secretari general:

José Luis Giménez-Frontín

Tresorer i vicesecretari:

Alejandro Gómez-Franco

Vocals:

Dante Bertini, Anna Caballé,
Carne Camps, David Castillo,
Alejandro Gómez-Franco,
José Florencio Martínez, José María Micó,
Enrique Murillo, Miquel de Palol,
Anne-Hélène Suárez
i Antonio Tello

Il·lustracions d'aquest número:

AJUBEL

És il·lustrador, dibuixant satíric, gravador i dissenyador gràfic. Ha estat reconegut amb més de cinquanta premis internacionals, entre els quals destaca el Premi Nacional a les millors il·lustracions de llibres infantils i juvenils del 2003, del Ministeri de Cultura.

El cas de Matilde Horne, traductora d'*El Senyor dels anells*, és un exemple de la importància de les entitats de gestió de drets d'autor

Traductora de 'best seller' en país de pirates

Matilde Horne, traductora d'autors com Doris Lessing, Angela Carter, Stanislaw Lem, Ray Bradbury i Ursula K. Le Guin, però coneguda sobretot per la traducció al castellà de l'obra de J. R. R. Tolkien, *El Senyor dels anells*, va necessitar les ajudes assistencials del Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO) per afrontar la situació de desamparament en que es trobava, tot i ser la traductora d'un *best seller* del qual se n'han venut milions d'exemplars. Horne va morir el passat 11 de juny a l'edat de 94 anys, oblidada per molts (com la majoria de traductors), però no per l'ACEC, que es va preocupar que rebés les ajudes assistencials de CEDRO, procedents del seu fons destinat als autors.

"És essencial que els autors –escriptors i traductors– siguin conscients que quan escriuen o tradueixen exerceixen una professió que mereix una retribució digna, com qualsevol altra professió", reclama Montserrat Conill, presidenta de l'ACEC, en recordar el cas de Matilde Horne, un clar exemple de "la gran desproporció que existeix entre la importància cultural i econòmica de la feina que fan els traductors i la mesquinesa de la retribució que mereix la seva tasca".

Matilde Zagalsky, que signava amb el cognom del seu marit, va néixer l'any 1914 a Buenos Aires i el 1978 va instal·lar-se a Espanya, fugint de la dictadura militar. Des de llavors ja va començar a treballar (sense cap tipus de contracte) per a l'editorial Minotauro, dirigida aleshores per Paco Porrúa, qui li va encomanar les traduccions al castellà del segon i tercer volum de la trilogia de Tolkien. La qüestió és que, quan l'any 2001, Minotauro va ser venuda a l'editorial Planeta, a ella se la va compensar amb 6.000 euros en concepte de drets d'autor. 6.000 euros per introduir a la cultura espanyola una de les obres literàries més venudes en castellà? "Si això passa amb la traductora d'*El senyor dels anells*, un *best seller* del qual se n'han fet pel·lícules, imagineu quina és la situació dels traductors d'obres que no assoleixen aquesta difusió", afegeix Conill.

La compra de Minotauro per part de Planeta es va fer nou dies abans d'estrenar-se la primera pel·lícula de la trilogia de Tolkien, que va encetar la febre d'*El senyor dels anells*. Segons les declara-

> MATILDE HORNE

F: LA VANGUARDIA

cions de Daniel Caldera, responsable de drets de Planeta, aparegudes el 6 de gener de 2007 al diari *El País*, des de llavors les vendes de *Les dues torres* i *El retorn del rei* van ser de mig milió d'exemplars; però una informació apareguda al mateix diari el 13 de desembre de 2001, assegurava que només aquell any es van vendre un milió de còpies de les traduccions de Horne. Encara que l'editorial no faci públics els beneficis, no costa d'imaginar que el que li pertocava a Matilde Horne només en concepte de drets d'autor d'aquestes obres queda molt lluny dels 6.000 euros que va cobrar.

Quan Horne ja no va poder traduir a causa de la seva ceguesa, és quan va descobrir que potser "havia treballat excessivament desinteressada dels drets amb els quals la llei de la recentment estrenada democràcia espanyola emparava el seu treball", tal i com apunta José Luís Giménez-Frontín, secretari general de l'ACEC, en l'article publicat el passat 27 de juny al diari *El Mundo*. Finalment, el març de 2006, l'editorial Planeta va arribar a un acord per pagar-li els drets generats de la venda de les seves traduccions des del 2001. El problema, però, és que les editorials no fan públiques les xifres de vendes, amb la qual cosa és difícil determinar les quantitats reals a percebre per part dels autors.

La intervenció de l'ACEC i CEDRO

Montserrat Conill destaca que "afortunadament, l'existència de CEDRO, que per llei ha de

(Continua a la pàgina següent)

(Ve de la pàgina anterior)

destinar una proporció dels seus ingressos a finalitats assistencials, disminueix en part la situació de desemparament en que es troben molts professionals al final de la seva vida o quan una dificultat inesperada els obliga a deixar de treballar". I així va ser amb Matilde Horne, ja que aquest fons assistencial, que prové de la recaptació de la compensació per còpia privada, va sufragar el lloguer de la traductora fins que va haver d'ingressar en una residència assistida, on CEDRO va proporcionar-li material sociosanitari, un ordinador i l'assistència personal d'una cuidadora.

L'ACEC va jugar-hi un paper important, ja que, en assabentar-se de la situació en que es trobava Horne, a través del novel·lista i il·lustrador Dante Bertini, va adreçar-se immediatament a CEDRO, que "de seguida va fer-se càrrec de tot el necessari per alleugerir la seva situació material", recorda Conill. Des de l'Associació també es van encarregar de fer tots els tràmits pertinents i de donar d'alta la traductora a les dues entitats. Magdale-

na Vinent, directora general de CEDRO, explica que "l'any passat es van beneficiar d'aquest tipus d'ajudes, 'd'urgent necessitat', 93 autors".

El lamentable cas de Matilde Horne serveix alhora per recordar als escriptors i traductors que "la tasca principal de les associacions d'autors i les entitats de gestió col·lectiva és assessorar-los i defensar-los en relació als drets que com a creadors de la seva obra els reconeix la llei", destaca la presidenta de l'ACEC.

ALGUNES REACCIONS DAVANT EL CAS

Montserrat Conill, presidenta de l'ACEC: "És un exemple de la gran desproporció que existeix entre la importància cultural i econòmica de la feina que fan els traductors i la mesquinesa de la retribució que mereix la seva tasca".

José Luis Giménez-Frontín, secretari general de l'ACEC: "Van haver de donar-la d'alta a l'ACEC i a CEDRO, ja que la Horne, com molts xais que constitueixen el sistemàtic berenar d'alguns llops editorials, sempre havia anat per lliure".

Magdalena Vinent, directora general de CEDRO: "Abans de l'existència d'entitats de gestió de drets d'autor, situacions com la de Matilde Horne passaven molt sovint, perquè els autors no tenien ni sou, ni pensió, ni res que els assegurés el seu futur".

L'imaginari col·lectiu i la música centraran les VIII Jornades Poètiques de l'ACEC

Les VIII Jornades Poètiques de l'ACEC se celebraran entre el 6 i el 9 d'octubre, a la Sala Josep Maria de Sagarra de l'Ateneu Barcelonès. Durant quatre dies, una destacada representació de poetes, entre els quals Francisco Brines, Manuel Rivas, María Victoria Atencia i Chantal Maillard, llegiran els seus versos i reflexionaran sobre la

poesia. Enguany, els eixos centrals de debat són, d'una banda, "Poesia i música", amb les ponències de Ramón Andrés i Suso de Toro, i, d'una altra, "Els poetes i l'imaginari col·lectiu", amb les ponències de Rodolfo Häsler i Juan Antonio Masoliver Ródenas. La conferència inaugural anirà a càrrec del reconegut poeta Francisco Brines.

VIII Jornades Poètiques de l'ACEC. Programa

Sessió 1. Dilluns, 6 d'octubre. 19 h.

- Inauguració: Montserrat Conill, presidenta de l'ACEC
- Conferència inaugural: Francisco Brines
- Lectura de poemes: Francisco Brines, David Castillo, Cèlia Sánchez-Mústich i Osías Stutman
- Presentacions: José María Micó

Sessió 2. Dimarts, 7 d'octubre. 18.30 h.

- Presentació de les edicions poètiques de Pre-Textos: Manuel Borràs
- Poesia i música.** Ponències: Ramón Andrés y Suso de Toro
- Lectura de poemes: Edgardo Dobry, Vinyet Panyella, Raimon i Felipe Sérvulo
- Moderació i presentacions: Miquel de Palol

Sessió 3. Dimecres, 8 d'octubre. 18.30 h.

- Poesia a la *blogosfera*: José Ángel Cilleruelo
- Els poetes i l'imaginari col·lectiu.** Ponències: Rodolfo Häsler i Juan Antonio Masoliver Ródenas
- Lectura de poemes: Teresa Colom, Juan Antonio Masoliver Ródenas, Gabriel Planella i Gustavo Vega
- Presentacions: David Castillo

Sessió 4. Dijous, 9 d'octubre. 19.30 h.

- Presentació del núm. 30 de *Cuadernos de Estudio y Cultura* (VII Jornades Poètiques de l'ACEC)
- Recital de clausura: María Victoria Atencia, Antonio Colinas, Joaquim Horta, Chantal Maillard, Manuel Rivas i Pere Rovira
- Presentacions: José Luis Giménez-Frontín

Comissió organitzadora: David Castillo, José Luis Giménez-Frontín, José María Micó, Miquel de Palol i Jordi Virallonga. **Organitza:** Associació Col·legial d'Escriptors de Catalunya. **Patrocina:** CEDRO. **Amb la col·laboració de:** Institució de les Lletres Catalanes, Ateneu Barcelonès i Escola d'Esriptua de l'Ateneu Barcelonès. **Dates:** 6, 7, 8 i 9 d'octubre. **Lloc:** Sala Josep Maria de Sagarra. Ateneu Barcelonès.

El 77,9% de la població catalana llegeix en castellà, segons l'informe 'Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2007'

Els catalans llegeixen una mica més...

El 59,4% dels catalans majors de 14 anys es declaren lectors de llibres, davant el 40% de la població que diu que no llegeix mai, segons l'informe *Hàbits de lectura i compra de llibres 2007*, publicat pel Gremi d'Editors de Catalunya i l'Associació d'Editors en Llengua Catalana i patrocinat per CEDRO. Les xifres demostren un augment de dos punts respecte l'any anterior. En el global d'Espanya, la població que es declara lectora és del 56,9%.

L'informe revela que el perfil majoritari de lectors, tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya, és el d'una dona universitària i jove que prefereix la novel·la, que entén majoritàriament la lectura com una forma d'entreteniment i que llegeix en castellà (el 77,9% de la població catalana escull aquest idioma a l'hora de llegir). Catalunya, amb aquest 59,4% de lectors, se situa en segona posició del rànquing només per darrere de la comunitat de Madrid (65,7%). Extremadura tanca la llista amb un 49,5% de lectors.

La mitjana de llibres llegits a l'any a Catalunya és de 9,1 i la d'hores setmanals de lectura entre els lectors freqüents és de 5,6. L'informe diferencia els lectors que llegeixen diàriament o setmanalment (45,1%), els qui ho fan de manera ocasional (14,3%) i els qui no llegeixen mai (40,6%). La dada més esperançadora de l'estudi recau en els més joves: tots els infants de 10 a 13 anys es declaren lectors de llibres i un 67,7% dels quals llegeix, a més, un cop per setmana.

El gènere literari que prefereixen els catalans és el de les novel·les històriques, seguit de les d'aventura i les d'intriga. Els dos llibres més lle-

gits tant en català com en castellà el 2007 van ser *La Catedral del mar* i *Los pilares de la Tierra*. Per sexes, hi ha més dones lectores (62%) que homes.

El nombre mitjà de llibres comprats a Catalunya el 2007 va ser de 9,8, tot i que en el cas dels lectors freqüents augmenta a 12,3. Els factors que més influencien a l'hora d'adquirir-los és la temàtica, el consell d'altres, l'autor i el títol, mentre que el factor que menys influència té és l'editorial que el publica.

Només el 35,8% dels entrevistats estan inscrits a una biblioteca i entre aquests, el 43% ha agafat llibres prestats en el darrer mes.

TIPOLOGIA DE LECTORS DE LLIBRES	% LECTORS 2007		
	CAT	ESP	CAT-ESP
TOTAL 2007	59,4%	56,9%	2,5%
SEXE			
Home	56,3%	53,5%	2,8%
Dona	62,5%	60,3%	2,2%
EDAT			
De 14 a 24 anys	82,1%	73,3%	8,8%
De 25 a 34 anys	72,4%	65,4%	7,0%
De 35 a 44 anys	71,8%	62,2%	9,6%
De 45 a 54 anys	58,1%	59,1%	-1,0%
Més de 55 anys	30,6%	40,3%	-9,7%
NIVELL D'ESTUDIS			
Sense estudis	15,0%	13,3%	1,7%
Primaris	47,1%	38,0%	9,1%
Secundaris	71,0%	66,2%	4,8%
Universitaris	88,5%	84,5%	4,0%
MIDA D'HÀBITAT			
Menys de 10.000 habitants	49,2%	48,7%	0,5%
De 10.001 a 50.000 habitants	53,9%	53,1%	0,8%
De 50.001 a 200.000 habitants	59,2%	59,3%	-0,1%
De 200.001 a 500.000 habitants	70,4%	61,5%	8,9%
Més de 500.000 habitants	70,2%	67,8%	2,4%
OCUPACIÓ			
Ocupat	66,4%	62,5%	3,9%
Estudiant	88,1%	77,7%	10,4%
Mestressa de casa	50,2%	47,6%	2,6%
Jubilat, Retirat	18,3%	34,8%	-16,5%
Aturat	67,7%	53,0%	14,7%

XIFRES PRIMER TRIMESTRE 2008

La Federación de Gremios de Editores de España ha publicat el *Barómetro de Hábitos de Lectura y compra de libro* a Espanya corresponent al primer trimestre d'enguany. Algunes de les seves conclusions són:

- L'índex de lectura se situa en el 55,3% i es dispara fins el 91% entre els nens menors de 13 anys
- Les dones llegeixen més que els homes
- La xifra de lectors augmenta en els hàbitats amb una població més gran
- El número mitjà de llibres llegits en l'últim any és de 8,5 i les hores setmanals dedicades a la lectura són 6
- El percentatge de lectors que van acudir a biblioteques va ser del 30,4%

Entrevista a EUGENIO TRÍAS, filòsof i escriptor homenatjat el passat 5 de juny per l'ACEC

“Hem d'estar vigilants davant la intervenció il·legítima en el nostre treball”

Eugenio Trías (Barcelona, 1942) és un dels pensadors espanyols actuals més rellevants. Catedràtic d'Història de les Idees a la Facultat d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, va rebre el 1994 el prestigiós Premi Internacional Friederich Nietzsche, concedit al conjunt de la seva obra. Entre els seus darrers treballs destaquen Pensar la religió (1997), La razón fronteriza (1999), Ética y condición humana (2000), Ciudad sobre ciudad (2001), El árbol de la vida (2003), El hilo de la verdad (2004), La política y su sombra (2005) i El canto de las sirenas (2007).

Trías va rebre, el passat 5 de juny, un homenatge de l'Associació Col·legial d'Escriptors de Catalunya, en el qual hi van participar l'editora Ana Maria Moix, i els filòsofs Andrés Sánchez Pascual, Xavier Antich, Amador Vega i Juan Antonio Rodríguez Tous. Eugenio Trías, amb la seva prolífica trajectòria com a filòsof i la seva aportació al món cultural, destaca també per la seva implicació en la defensa dels drets d'autor.

En l'acte d'homenatge que li va retre l'ACEC el passat 5 de juny es van ressaltar, no només les seves qualitats com a filòsof, sinó també com a escriptor. Quina importància tenen en la seva obra filosòfica aquestes qualitats literàries?

He dit moltes vegades que la invenció filosòfica és un acte de creació. I que la filosofia és literatura de coneixement. Per a mi, la filosofia requereix rigor conceptual, dedicació a la forja de la idea, però al mateix temps una escriptura expressiva, ben comunicada i eficaç des del punt de vista literari. No n'hi ha prou amb la idea. La forma importa tant com aquesta, o l'estil. Però compte: si no hi ha idea, si no hi ha rigor conceptual, la filosofia s'arruïna. Un bon estil mancat d'idea o de concepte és, senzillament, en filosofia, un impossible.

Es parla de la poca preparació de les noves generacions que accedeixen a la universitat i de la falta de comprensió lectora dels alumnes. Creu que hi ha cada vegada menys lectors interessats en la filosofia? Hi ha cada vegada menys pensadors?

Es diuen moltes coses sense reflexió, basades en impressions o en estadístiques sempre truca-des. Sóc, a més d'escriptor, educador. Porto més de quaranta anys en el meu exercici de professor, i s'han succeït generacions de joves amb les quals he tingut contacte. No veig en absolut res semblant al que em pregunta. Sempre acabo trobant persones valuoses, amants de la lectura i de la filosofia. I sempre, ahir i avui, han estat minoritàries. La gent continua tenint intel·ligència. I sempre és una petita minoria la que decideix

UNA TAULA RODONA PER A RECONÈIXER EUGENIO TRÍAS

L'homenatge que l'ACEC va retre a Eugenio Trías va ser una exposició de la seva trajectòria filosòfica i dels eixos centrals del seu pensament. Les diferents ponències, que es recolliran en un proper número de la col·lecció *Cuadernos de Estudio y Cultura*, van ressaltar la importància de la seva obra, les seves qualitats com a escriptor i les claus principals del seu pensament: les idees del límit, de l'ésser del límit i del Déu del límit.

consagrar-se al conreu de la més noble de totes les nostres facultats.

Quin és el panorama de la filosofia expressada en espanyol?

El problema de la filosofia en espanyol procedeix de l'escassetat de tradicions històriques. Succeeix el mateix en el camp de la música: s'ha de remuntar fins al Renaixement per trobar una veritable època daurada. El salt de perxa és abismal en filosofia, des de Francisco Suárez, jesuïta, anterior a Descartes, fins a Unamuno i Ortega y Gasset, en ple segle XX. El mateix en música: un gran buit existeix entre Francisco de Vitoria, culminació de la música del renaixement tardà, fins a Pedrell, Manuel de Falla o Isaac Albéniz.

“COMPENSA SABER QUE LES TEVES IDEES PODEN TENIR INFLUÈNCIA EN POSSIBLES LECTORS”

Per què creu que els drets de l'autor, com el de compensació per la còpia privada de les seves obres, estan constantment qüestionats?

En aquest assumpte s'adverteix la meritòria activitat d'aquesta associació de la societat civil que és l'ACEC, ja que és precís estar sempre vigilants davant de la intervenció il·legítima en el

fruit del nostre treball, que és l'escriptura i la formació de textos. El que fem té tanta realitat material com el que realitzen altres creadors, pintors, escultors, arquitectes... Però el món del textual es presta més que altres a la falsificació o a la utilització il·legítima. D'aquí, el valor que concedeixo a aquesta associació col·legiada d'escriptors que du a terme una tasca extraordinària. Vaig participar fa anys en el comitè directiu de l'ACEC i va ser per a mi una grata experiència. En aquesta associació es treballa amb molt d'encert.

Com podem conscienciar la societat que l'obra dels escriptors s'ha de protegir?

Es tracta que aquesta associació tingui la màxima presència en institucions, en mitjans de comunicació i en ambients polítics.

Compensa transmetre als altres el que vostè ha sabut veure? Quina és aquesta recompensa?

És clar que compensa. Si no fos així, fa anys que hauria desistit de la meua triple tasca d'escriptor, de professor i de conferenciant. Compensa saber que les teves idees poden posseir influència en sectors del públic, en possibles lectors que la majoria de vegades no coneixes, o en persones que escolten la teua paraula a la Universitat o a les institucions culturals. La principal recompensa és moral: l'adequació entre el que penses i la tasca de transmissió de les teves idees.

Les societats col·lectives de drets reprogràfics són un instrument important per lluitar contra la il·legalitat

La pirateria a Iberoamèrica, la gran preocupació d'autors i editors

La pirateria editorial (activitat il·lícita que posa en circulació còpies de llibres fent veure que són els originals) i la reprografia il·legal (fotocòpia d'una obra o de pàgines no autoritzada pels seus titulars de drets) s'han convertit en un negoci paral·lel al del llibre a Amèrica Llatina. Un negoci, però, que implica unes pèrdues econòmiques per a tots els agents relacionats amb la indústria editorial i constitueix alhora un atemptat als drets d'autor.

La percepció general de la indústria editorial dels països iberoamericans és que la pirateria editorial i la reprografia il·legal són un problema molt greu que ha augmentat en els últims cinc anys. Així ho reflecteix un estudi elaborat recentment pel Centro Regional para el Fomento del Libro y la Lectura en América Latina y el Caribe (CERLALC) i patrocinat per CEDRO, que analitza la percepció del clima editorial en 19 països de la zona. Els enquestats a l'estudi detecten aquest increment, tenint en compte que fa cinc anys ja es parlava de 50.000 milions de pàgines protegides per drets d'autor fotocopiades il·legalment, que equivalen a 250 milions de llibres i a unes pèrdues en drets de 500 milions d'euros.

Entre les causes d'aquesta situació, segons exposa l'estudi del CERLALC, hi ha l'augment de l'oferta de llibres, la creació d'universitats, el pro-

grés tecnològic, les crisis econòmiques i la falta d'actuació de les autoritats. D'aquest últim punt, la impressió general és que la pirateria editorial no es persegueix amb la mateixa intensitat que la d'altres productes culturals. L'estudi també manifesta que la pirateria editorial s'ha convertit en una indústria paral·lela que importa i exporta còpies il·legals de llibres.

Tots els països de la zona, però, consideren igualment greu la reprografia il·legal i asseguren que ha augmentat més en els últims deu anys que la pirateria editorial, per motius econòmics i per la falta de coneixement de la il·legalitat d'aquest tipus de còpia.

“El panorama del dret d'autor a Amèrica Llatina és encara complicat”, afirma Rosa Luz Dávila Castañeda en el seu informe *El libro en América Latina: situación actual y políticas públicas*, i continua dient: “el dret d'autor s'enfronta a un treball complicat davant la falta de coneixement i de consciència, per la qual cosa falta establir les bases perquè les obres literàries en les seves diferents formes d'expressió siguin protegides”. Dávila, alhora, també denuncia que les mesures legals que existeixen en aquests països “no són suficients per a detenir aquestes amenaces”, i posa com a exemple la “poca efectivitat” dels controls als centres d'ensenyament, que “és on es produeixen la majoria de casos de reprografia il·legal”.

L'OBSERVATORI IBEROAMERICÀ DEL DRET D'AUTOR, UNA NOVA EINA DE CONTROL

El Centro Regional para el Fomento del Libro en América Latina y el Caribe i la Fundació Autor de la Societat General d'Autors i Editors (SGAE) han constituït l'Observatorio Iberoamericano del Derecho de Autor (ODAI) per analitzar la situació de la propietat intel·lectual a Amèrica Llatina, Espanya i Portugal.

L'objectiu de l'ODAI és generar, analitzar i compartir informació en tots els temes polítics, culturals, econòmics, jurídics i socials relacionats amb el dret d'autor. A més, pretén també provocar la reflexió i avaluar les polítiques públiques al voltant del dret dels creadors, la creativitat, les noves tecnologies o les indústries culturals.

UN EXEMPLE: LES ÚLTIMES XIFRES DE MÈXIC

Els autors mexicans estan perdent més de 6,7 milions d'euros i els llibreters i editors d'aquest país deixen de guanyar 15,3 milions a causa de la pirateria, segons ha informat recentment el Centro Mexicano de Protección y Fomento de los Derechos de Autor. La directora el centre, Fernanda Mendoza Ochoa, ha explicat al diari *El Economista* que "en els últims cinc anys la xifra de pèrdues ha augmentat i ara és alarmant", ja que abans "només es feien còpies dels *best sellers*, però ara es falsifiquen altres títols i autors que no es venen tant però que estan de moda".

La Cámara Nacional de la Industria Editorial Mexicana assegura que el mercat "pirata" manté el control del 20% dels llibres de Mèxic, fet que representa que dos o tres exemplars de cada deu que es venen al país són còpies tretes dels originals.

Les societats col·lectives de drets

Actualment compten amb una societat de gestió de drets reprogràfics Argentina (CADRA), Brasil (ABDR), Colòmbia (CDR), Mèxic (CEMPRO), Uruguai (AUTOR) i Equador (AEDRA), entitats "necessàries per acabar amb la reprografia il·legal", segons exposa l'informe de CERLALC. Entre les funcions que compleixen, cal destacar: denunciar actes de reprografia il·legal, recaptar les quantitats econòmiques procedents de les autoritzacions de reproducció de les obres i repartir-les entre els seus titulars, defensar els drets dels seus socis en els tribunals de justícia i engregar campanyes de conscienciació. També estan en projecte societats d'aquest tipus a Panamà, Bolívia, Costa Rica, Perú i Xile.

El principal organisme que concentra els esforços a favor del llibre i la lectura és el CERLALC, creat el 1971 per un acord de cooperació entre la UNESCO i el govern de Colòmbia. El Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO) manté una estreta col·laboració amb aquesta entitat des de l'any 2000 i, conjuntament, han aconseguit millores en la defensa dels drets d'autor en aquests països. Entre aquestes millores, la creació de les societats de gestió de drets de reproducció n'és un clar exemple. Així ho va manifestar el president de CEDRO, Juan Mollá, en l'última reunió del Grupo de Entidades de Derechos Reprográficos de Iberoamérica (GEDRI) quan va assegurar que "en els darrers anys la gestió col·lectiva de drets de reproducció en alguns països d'Amèrica Llatina ha assolit una primera fase de maduresa".

Alguns exemples d'aquest avanç en el camp dels drets d'autor els tenim en les accions que

van dur a terme les societats de gestió en el seus respectius països. CEMPRO (Mèxic) va efectuar l'any passat 13 operacions contra la pirateria de llibres, amb un total de 298 tones de llibres pirata confiscats, equivalents a 1.200.000 exemplars. Aquesta mateixa entitat, presidida per l'escriptor Fedro Guillén Rodríguez, promou la fotocòpia legal i concedeix llicències de reproducció, per les quals va recaptar el 2007 més de 120.000 euros. Per la seva banda, CADRA (Argentina) ha concedit llicències a diferents institucions, com la Universidad Abierta Interamericana, i AEDRA (Equador) treballa per aconseguir l'aprovació del govern de les tarifes del cànon de compensació per còpia privada.

Tot i aquests esforços, "la lluita contra la pirateria i la fotocòpia il·lícita a Amèrica Llatina és lenta", afirma Magdalena Vinent, directora general de CEDRO, en declaracions a *El Butlletí de l'ACEC*. Vinent veu imprescindible per a acabar amb els elevats índexs de pirateria a la regió, a banda de la contínua lluita policíaca i judicial, "que les legislacions nacionals estableixin els canals necessaris per a què autors i editors siguin remunerats adequadament per l'ús de les seves obres i que no s'introdueixin límits als drets d'autor que els deixin buits de contingut". A més, insisteix en que els governs han de promoure la creació d'aquest tipus d'entitats, ja que "són els instruments més adequats perquè els autors rebin les diferents remuneracions que els corresponen pels usos secundaris de les seves obres".

SITUACIÓ DEL LLIBRE A AMÈRICA LLATINA

L'informe *El Libro en América Latina: Situación actual y políticas públicas*, elaborat l'any 2005 per Rosa Luz Dávila Castañeda, exposa, entre moltes altres, les següents dades:

- La regió produeix menys del 10% de la producció editorial del món, xifra que la converteix en una àrea importadora

- La regió adquireix un total de 900 milions de llibres l'any, fet que implica que els 500 milions de llatinoamericans adquireixen menys de dos llibres per persona l'any

- A Mèxic hi ha una llibreria per cada 200.000 habitants; a Bolívia, una per cada 125.000 i a Argentina hi ha una llibreria per cada 15.000 habitants (a Catalunya hi ha una llibreria per cada 7.000 habitants, segons el Mapa de Llibreries que està elaborant el Gremi de Llibreters de Barcelona i Catalunya, i a Espanya una per cada 10.000 habitants, segons la Confederación Española de Gremios de Libreros)

- El 60% de la producció editorial a Llatinoamèrica està concentrada en els textos escolars

Premis en llengua catalana

V Premi Pollença de narrativa 2008

Modalitat: Narrativa

Convoca: Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Pollença

Lliurament dels treballs i informació:

Servei Lingüístic de l'Ajuntament de Pollença

C. del Calvari, 2

07460 Pollença (Mallorca)

Tel. 971 53 01 08

www.ajpollenca.net

Dotació: 9.000 euros i publicació de l'obra guanyadora per Gall Editor

Termini de presentació: 17 d'octubre 2008

Extensió: 100 fulls

XXII Premi Benvingut Oliver de poesia

Modalitat: Poesia

Convoca: Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Catarroja

Lliurament dels treballs i informació:

Registre de l'Ajuntament de Catarroja

Plaça Major, 5

46470 Catarroja (València)

Dotació: 4.500 euros i publicació de l'obra guardonada

Termini de presentació: 22 d'agost 2008

Extensió: l'habitual en un llibre de poesia

XXVIII Premi Just Manuel Casero de novel·la curta

Modalitat: Narrativa

Convoca: Llibreria 22, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Girona, la Diputació de Girona i els Serveis Territorials de Cultura i el Grup Proscenium

Lliurament dels treballs i informació:

Llibreria 22

C. de les Hortes, 22

17001 Girona

Tel. 972 21 23 95

Dotació: 2.000 euros i publicació de l'obra finalista per l'Editorial Empúries

Termini de presentació: 31 d'agost 2008

Extensió: de 75 a 100 fulls

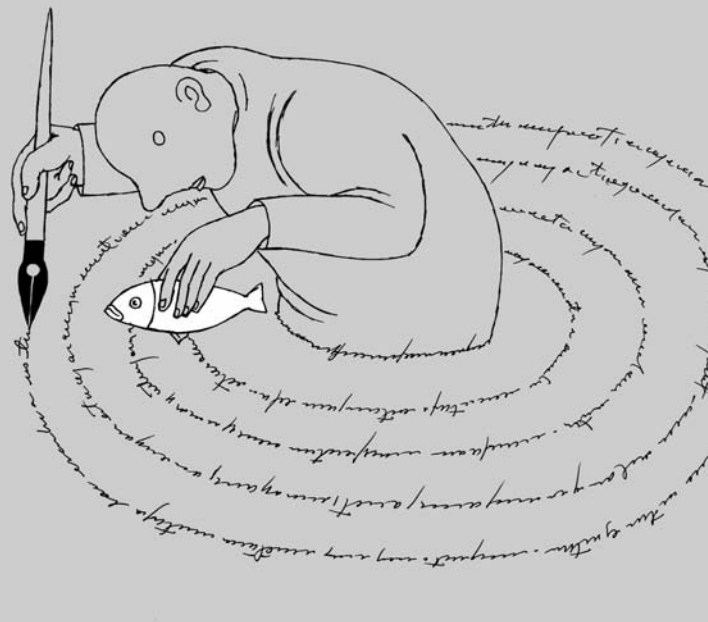
Premi Carles Riba de poesia 2008

Modalitat: Poesia

Convoca: Edicions Proa, amb el patrocini de la Fundació Enciclopèdia Catalana

Lliurament del treballs i informació:

Edicions Proa

AJUBEL

C. del Peu de la Creu, 4

08001 Barcelona

Tel. 93 412 00 30

Dotació: 3.000 euros

Termini de presentació: 16 d'octubre 2008

Extensió: l'habitual en un llibre de poesia

III Premi VAE de narrativa Bancaixa

Modalitat: Narrativa

Convoca: Institut Municipal de Cultura i Joventut de Burjassot

Lliurament dels treballs i informació:

Institut Municipal de Cultura i Joventut

C. de Mariana Pineda, 93-95

46100 Burjassot

Tel. 963 64 22 06

www.Imcjb.net

Dotació: 12.000 euros i publicació de l'obra dins la col·lecció L'Eclèctica

Termini de presentació: 4 de setembre 2008

Extensió: de 100 i 200 fulls

Relació de llibres i revistes ingressades a l'entitat

LLIBRES

Ana Caballé. *La pluma como espada. Del Romanticismo al Modernismo. La vida escrita por las mujeres, III.* Amb la col·laboració de María Prado Mas, Roca Infantes, Elisenda Lobato i Tania Vela. Editorial Lumen, Barcelona, 2004.

Lorenzo Calaba, Daniel C. Dennett, Andre Glucksmann, Jorge Wagenberg. *Desafiaments del segle XXI. Assaig sobre la igualtat genòmica de l'espècie humana.* Coordinador: Josep Maria Colomer. Premi Catalunya Fundació Privada 2007. Fundació Privada Catalunya, Tarragona, 2007.

Anònim. *El canto del Príncipe Igor.* Traducció i introducció de Ricardo San Vicente. Notes i epíleg de Liudmila Navtanóvich. KRK Ediciones, Oviedo, 2008.

Jesús Aguado. *Para llegar antes a lo que te sucede.* Dibuxos de Xisco Mensa. Escuela de Arte de Mérida, Mérida, 2007.

Daniel Aldaya. *Poema York.* Pròleg de Ramon Irigoyen. Premi a la Creació Literaria, 2006. Govern de Navarra. Fondo de Publicaciones del Gobierno de Navarra, Pamplona, 2006.

Juan Arnau. *Rendir el Sentido. Filosofía y traducción.* Editorial Pre-Textos, València, 2008.

Ramiro Caiza, Oswaldo Araujo, William Macas. *Voces inconclusas. Ecuatorianos en Catalunya.* Edició a càrrec de Ramiro Caiza, Barcelona, 2008.

Dolores de la Cámara. *Obra poética completa (volumen I y II).* Ediciones Carena, Barcelona, 2008.

Iván Carabaño Aguado. *La muerte de Charlot, Temas, personajes y expresiones en las canciones infantiles clásicas españolas.* Devenir, Madrid, 2008.

José Luis Clemente. *La luz en el diván.* Heptaseven Editores. Cala d'Or, Mallorca, 2008.

Alberto Duffo. *El áfil blanco.* Our Books, Barcelona, 2008.

Juan Ramón Jiménez. *Libros de amor. 1911-1912.* Edició crítica, introducció i notes de José Antonio Expósito Hernández. Ediciones Linteo, Ourense, 2007.

Ernesto García López. *El desvío del otro.* Devenir, Madrid, 2008.

C. F. Isern. *365/89 trossets d'ànima del dia a dia.* Letra Clara ediciones, Madrid, 2008.

Antonio Martínez Carrión. *Sueños que no compra el dinero (Balance y nombres del Surrealismo).* Editorial Pre-textos, Valencia, 2008.

Leopoldo María Panero. *Gólem.* Ediciones ígitor, Montblanc, 2008.

Esperanza Navarro. *Los fantasmas y el agua.* Ediciones Marré, Barcelona, 2008.

Teresa Ortiz de la Machuca. *Temblor del árbol.* Pròleg d'Àngeles Cardona, epíleg de Víctor Villegas. Ediciones PPU, Barcelona, 2007.

José Ramón Ripoll. *Poética y poesía.* Fundación Juan March, Madrid, 2007.

María Rosal. *Últimas noticias de Louise Benton.* XIII Premio para poetas andaluces Ciudad de San Fernando. Huerga y Fierro editores, Madrid, 2008.

Emma Riverola. *Cartas desde la ausencia.* Seix Barral, Barcelona, 2008.

Pura Salceda. *Versos de perra negra.* Pròleg de Luis Eduardo Aute. Siel Ediciones, Madrid, 2008.

Santiago Trancón. *Desvelos de la luz.* Herga y Fierro, Madrid, 2007.

Francisco Zaragoza Esbrí. *Reencuentro.* Editorial Hipálage, Osuna, Sevilla, 2007.

REVISTES

QUÉ LEER. Sumari: Bruguera recupera las memorias de Tennessee Williams. Juan Eslava Galán presenta *Los años del miedo.* Michio Kaku y su libro *Universos paralelos.* Zafón habla sobre *El juego del ángel.* Entrevista a Rosa Montero. Número 132. Barcelona, maig 2008.

QUÉ LEER. Sumari: David Trueba y su última novela, *Saber perder.* Autores que escribieron en una lengua que no era la materna. El primer Lem. Entrevista a Cornelia Funke. Entrevista a Eduardo Galeano. Volpi y la crítica. Número 133. Barcelona, juny 2008.

ALGA. Sumari: Textos comentats: *El olor de tu nombre,* de Marga Clark, per Goya Gutiérrez; *Ya nada es rito y otros poemas,* de Concha García, per Santiago Martínez. Pàgines centrals: Taller de literatura: una herència de Baudelaire. Número 59. Castelldefels, primavera 2008.

CLIJ (CUADERNOS DE LITERATURA INFANTIL I JUVENIL). Sumari: Estudio: *El teatro para niños de Carmen Conde.* Autorretrato: Anna Castagnoli. Colaboraciones: *Cenicenta: triunfo y advertencia del amor.* Número 216. Barcelona, juny 2008.

LOS LIBROS EN CASTILLA Y LEÓN. Sumari: Entrevistes a Bernardo Fueyo, Charo Ruano, Ángel del Pozo de Pablos i Javier Martínez Gracia. Reportatge: Urueña: libros y siglos. Informe sobre lectura 2007. Número 18. Valladolid, desembre de 2007.

NEXUS. Sumari: Recull de les conferències del segonencontre professional "Patrimoni, creació i educació", celebrada a La Pedrera els dies 15, 16 i 17 de març de 2007. Número 38. Barcelona, primavera 2008.

CRIATURAS SATURNIANAS. Sumari: Personaje: Francisco Carrasquer. Reportajes: Premio de las letras Aragonesas 2006; Dia Mundial del Libro y del Derecho de Autor. Ensayo: *La Generación Poética Aragonesa del 65.* Monográfico: Teatro con nombre de Aragón. Especial: La poética del vigilante: Rosendo Tello. Número 6. Primer semestre 2007.

CRIATURAS SATURNIANAS. Sumari: Personaje: Jesús Vived. Reportaje: Feria del Libro de Zaragoza 2007. Ensayo: *Don Quijote cavalga de nuevo; Una espiga de trigo para Castro Calvo; Tiempos difíciles,* etc. Teatro: *El Dodo (Cuento para Lieserl),* por Ricardo Joven. Monográfico: Jóvenes poetas de Aragón. Número 6. Segon semestre 2007.

¿Fotocopias o escaneas?

Licencia de CEDRO

1. *f. Der. Autorización* para fotocopiar y escanear fragmentos de libros y revistas respetando los derechos de sus autores y editores.
2. *f. Certificado* de calidad legal: la licencia facilita a empresas e instituciones el cumplimiento de la Ley de Propiedad Intelectual.

Si en tu empresa o institución se
fotocopian o escanean libros y revistas,
solicita la licencia en

CEDRO
CENTRO ESPAÑOL DE DERECHOS REPOGRÁFICOS

tel. 91 702 19 70
licencias@cedro.org
www.cedro.org

Nuestros Autores

Isabel Franc

Isabel Franc nació en Barcelona en 1955. Licenciada en Magisterio, trabaja desde 1984 con niños sordos como especialista en problemas de lenguaje y audición. Irrumpió en el panorama literario en 1992 con *Entre todas las mujeres*, finalista del premio La Sonrisa Vertical. En 1997 empezó su colaboración con la editorial Egales, que editó su conocida novela *Trilogía de Lola Van Guardia* (pseudónimo que utilizará para firmar sus libros) y que incluye: *Con Pedigree* (1997); *Plumas de doble filo* (1999) y *La mansión de las trébedas* (2002). En 2005 publicó *No me llames cariño*, firmada con su verdadero nombre, y en 2006, *Las razones de Jo*. Su último trabajo es el libro de relatos *Cuentos y fábulas de Lola Van Guardia*, publicado este mismo año.

Sus obras, que se han traducido al francés, portugués e italiano, combinan la sátira, la ironía y la parodia en un mundo donde las mujeres son las protagonistas.

F: EDITORIAL EGALLES

Un día me decidí a escribir. No sé por qué. El deseo de compartir aquel placer, tal vez; una necesidad de dar vida a lo que solo vivía en mi mente. Una no sabe por qué empieza a escribir, por qué tiene esa pulsión, casi sacrílega, de inventar historias. Mis primeras obras fueron piezas de teatro que componía para representarlas con mis hermanas. Lo hacíamos con escasos recursos y un gran despliegue de imaginación. Yo necesitaba volar y un simple pedazo de tela me servía. Habíamos instituido nuestra propia sociedad teatral. Y ya que éramos todas chicas, me correspondía a mí interpretar los principales personajes masculinos. Me sentía libre y fuerte calzando botas de cuero, luciendo un jubón de mangas recortadas y empuñando un antiguo florete. En verdad que la vestimenta varonil estaba hecha a mi medida.

También confeccionábamos un periódico, *The Pickwick Magazine*, donde publicábamos nuestro propios relatos, noticias locales, anuncios curiosos, recetas de cocina y todo lo que se nos ocurriera relacionado con nosotras y el mundo que nos rodeaba. Subíamos al desván, nos vestíamos con gorras, sombreros de copa, chalecos y americanas de lana. Yo solía usar un par de gafas sin cristales. Nos dábamos tratamiento de caballero. (...) Era impensable que hubiéramos hecho lo mismo vestidas de mujer. Resultaba imposible imaginar un Club Pickwick femenino.

iMujeres!

(de *Las razones de Jo*)

El otoño se había instalado ya con su particular impiedad. Esa estación nos sumía a todas en un profundo desánimo. Excepto a Beth, que era la única en verle las gracias a la caída de las hojas, a las tonalidades ocre en la campiña y a la aparición de las primeras castañas; y la única que aceptaba con mariana alegría el acortamiento de los días y la llegada del mal tiempo. Decía que así era la naturaleza y que en la vida tiene que haber de todo. Siempre me gustó esa visión encandilada de la existencia que Beth tenía. Me ayudaba a relativizar las cosas y eso, de alguna manera, me tranquilizaba.

Pero aquel invierno iba a ser recordado con especial amargura. Una serie de acontecimientos encadenados lo convirtieron en el más desgraciado de mi juventud. En realidad aquel invierno marcó el final de una etapa. La infancia quedaba ya atrás y después de él, todo cambió.

Una de aquellas plomizas tardes otoñales, recibimos una noticia que iba a modificar nuestra acomodada dinámica familiar. Con ella, se iniciaba, además, el rosario de penurias a las que nos sometió el destino.

Por la mañana, Marmee nos había leído una de las supuestas cartas de papá desde el frente. En ella decía que se encontraba bien y que nos añoraba mucho a todas. Refería, además, una serie de episodios samaritanos, en los que había participado haciendo gala de una inusitada valentía y una modestia sin par. Algo impensable en mi

padre y, por otro lado, muy propio de Marmee.

Al fin, solas

(de *Las razones de Jo*)

¿Es justo acaso que para nombrar a toda la humanidad baste decir “El Hombre”. Ellos inventaron un lenguaje en el que no aparecemos. Ellos crearon las normas. Ellos decidieron e impusieron el masculino. Si esas normas las hubiéramos creado nosotras, si simplemente hubiéramos participado en esa convención deliberada, ¿habríamos decidido acaso que diciendo “La Mujer”, el hombre estuviera incluido? (...) ¿Dónde se encuentran las heroínas de la historia sagrada? ¿Por qué en la Santísima Trinidad, en lugar de una mujer, aparece una paloma? ¿Acaso no eran una familia? ¿No tendría que estar formada por la madre, el padre y el hijo? ¡Ah! ¿Y por qué tuvo Dios un hijo y no una hija?

Siempre me ha provocado y me provocará una rabia tremenda constatar esa injusticia, pero ni siquiera se me permite soltar un impropio para descargarla. Tenemos que ser sumisas y educadas tanto en nuestras formas como en nuestras expresiones. Una mujer no se exalta, no dice palabras soeces. Marmee se enfadaba muchísimo cuando yo lo hacía, Meg me recriminaba por ello, Beth se santiguaba, Amy escupía alguna impertinencia y la tía March, escandalizada, me reñía siempre con las mismas palabras:

–¿Qué niña tan vulgar! ¡Hablas como un hombre!

Las palabras tienen un poder mágico. Nos transforman, nos conducen, influyen en nuestro sentimiento, en nuestra forma de pensar. Por eso tenemos ahí otra batalla que librar. Sé que llegará el día en el que también el lenguaje cambiará.

Los intrincados senderos de la ficción

(de *Las razones de Jo*)

Llegué a casa a la hora de la cena con veinticinco dólares que entregué a Marmee.

–¿¡Tanto te ha dado la tía March!?! – exclamó incrédula

–La tía March no me ha dado ni un centavo. Muy optimistas erais pensando que podía haber sido de otra manera. Me he vendido el pelo

–anuncié, quitándome el abrigo con capucha y dejando al descubierto mi cabeza a lo *garçon*.

De nuevo sonó un coro de onomatopeyas de asombro y, de nuevo, Beth se puso a llorar.

–¡Oh, Jo –exclamó Amy–, tu único encanto!

–¡Oh, Amy! –dije yo imitando su tono de niña ripipi–. Mis encantos no están visibles. Y menos

para ti.–Luego, añadí dirigiéndome a Marmee–: Me he vendido el pelo porque necesitarás dinero...

–¡Oh, Jo! –se apresuró a interrumpirme– Ese gesto tan altruista te honra, hija mía.– Y se acercó para abrazarme, pero yo la frené.

Ni gesto altruista ni narices. Toma, cógelo... dije alargándole el fajo de billetes–, pero a papá, ni enseñárselo, ¿me oyes? No le des ni un centavo. Ya sabes lo que pasa cuando tiene dinero en el bolsillo.

Marmee cogió los billetes con cierto escrúpulo, se los guardó en el delantal y, mirando hacia otro lado, como quien no quiere reconocer lo evidente, concluyó:

–Te haré caso, hija. Y gracias por tu generosidad.

Al fin, solas

(de *Las razones de Jo*)

La noche de fin de año fue algo muy diferente. Una de aquellas ricas sufragistas organizó una fiesta en su lujosa residencia de la calle Cincuenta y siete. Calculo que nos juntamos más de una cincuentena de mujeres, entre las que, por supuesto, estaban mis dos nuevas amigas: Helen Norton y Chris Walter. Eso significaba para mí pasar el mejor fin de año de los últimos tiempos.

Chris y yo habíamos empezado nuestro trabajo sobre las precursoras del feminismo. Solíamos reunirnos en la biblioteca pública y luego tomábamos un té en uno de los salones de la Quinta Avenida. Yo esperaba con ansia el día del encuentro. Trabajábamos como auténticas universitarias.

¡Ah, sí! Chris era una gran intelectual.

Me daba la sensación de que lo sabía todo, que lo había leído todo. Podía opinar sobre cualquier tema. Sin embargo, no me hacía sentir incómoda por ello; al contrario, me estimulaba y me arropaba al mismo tiempo. Aceptaba mi forma de ser sin condiciones, sin exigencias y me acogía con enorme amabilidad. Cuando estaba con ella sentía algo muy especial: un confort, una placidez, una complicidad difíciles de explicar.

La cena de fin de año entre mujeres fue deslumbrante.

La variedad de manjares, espectacular.

...y Dios era una Diosa

(de *Las razones de Jo*)